

VIII CENTENARI DEL NAIXEMENT DE
SANT BERNAT CALBÓ, BISBE DE VIC
1180 - 1980

Exposició commemorativa*

El Museu Episcopal de Vic, des de la seva ja llunyana fundació, l'any 1891, per voluntat del bisbe Dr. Josep Morgades i Gili, és el depositari d'algunes de les més preuades relíquies de sant Bernat Calbó. Per aquesta raó no podia pas deixar d'adherir-se a la celebració del VIII centenari del seu naixement, i li calia fer-ho, d'acord amb la naturalesa i la finalitat que li és pròpia, organitzant aquesta exposició, on els records del nostre sant bisbe, fossin exposats a l'estudi i a l'admiració dels entesos i dels seus devots.

Ultra les peces pròpies del museu, s'exposen també alguns documents relacionats amb la vida i la glorificació del sant, conservats als arxius eclesiàstics de Vic; per això els organitzadors de l'exposició agraeixen la col·laboració prestada al Dr. Ramon Masnou i Boixeda, successor de sant Bernat en la seu ausetana i a l'Il·lustríssim Capítol Catedral de Vic, que al llarg d'aquests vuit segles ha fet tant per a la glorificació del que fou el seu cap i pastor.

Vic, 1 de juny de 1980.

*La Junta de Govern
del Museu Episcopal de Vic.*

* Aquest catàleg ha estat redactat per Mn. Miquel S. Gros, conservador del Museu Episcopal, amb la col·laboració del Sr. Ramon Ordeig.

L'exposició és presidida per un quadre, de 140 x 115 cm., que pertany a la catedral de Vic, on hi figura sant Bernat Calbó, vestit amb cogulla cistercenca i sostenint a la mà dreta el bàcul episcopal. Al peu porta la inscripció «Vera effigies S. Bernardi Calvo epis. Vicen.». Ha d'ésser posterior al 1722, any en què el seu culte fou reconegut oficialment a Vic.

Els objectes exposats són distribuïts en les cinc vitrines següents:

VITRINA PRIMERA

Conté la documentació manuscrita coetània de sant Bernat, la qual fa referència a les seves activitats com a jurista en la cúria arquebisbal de Tarragona i a la seva gestió com a bisbe de Vic. Alguns d'aquests documents porten la seva signatura autògrafa. També s'hi exposa el seu memorial testamentari, la notícia del seu òbit en un martirologi de la catedral vigatana, el llibre on foren escrits els seus primers miracles i un manuscrit de la «Llegenda Àuria», de la primera meitat del segle XV, on s'intercalà la més antiga de les biografies conegudes del sant.

Documents

1 20 setembre 1209

Bernat Calbó, jurista assessor de Ramon de Rocabertí, arquebisbe de Tarragona, signa la sentència en un plet tingut entre Guillem de Tavertet, bisbe de Vic, i Guillem de Montcada.

Còpia del 1210: Vic, Arx. Cap., calaix 36, pergamins (17'5 x 15 cm.).

2 21 juliol 1215

Testament de Bernat Calbó abans de professar com a monjo en el monestir de Santes Creus.

Còpia en paper del 1656: Vic, Arx. Cap., calaix 36.

3 5 juny 1234

Ordinacions fetes per fra Bernat Calbó, bisbe electe, i el capítol de la seu de Vic, sobre l'administració del delme menor a l'obra de la sagristia de la seu.

Original en pergamí (27'5 x 19'5 cm.): Vic, Arx. Cap., calaix 36.

4 Spoleto, 18 agost 1234

Gregori IX, a petició de fra Bernat Calbó, bisbe electe, i del capítol de la seu de Vic, nomena componedors per a resoldre un plet entre l'esmentat capítol i el de la seu de Tarragona.

Original en pergamí (13 x 11'5 cm.), que conserva la butlla de plom: Vic, Arx. Cap., calaix 36.

5 19 març 1235

Acta de consagració i de dotació de l'església de Santa Maria de Caselles, a la Segarra, feta per fra Bernat Calbó, bisbe de Vic.

Original en pergamí (42'5 x 33'5 cm.): Vic, Arx. Episc., perg. vol. XVI, núm. 69.

*Gravat del segle XVIII
amb l'efigie del sant.*

- 6** 5 desembre 1235
Fra Bernat Calbó, bisbe de Vic, perdona a Bernat Torrents la mala administració de la batllia del castell de Montbui.
Original en pergamí (20'5 x 17 cm.): Vic, Arx. Cap., calaix 36.
- 7** 23 setembre 1241
Fra Bernat Calbó, bisbe electe, perdona a Guillem de Calders els greuges fets a Ramon Berengueres, clergue d'Oristà.
Original en pergamí (16'5 x 14 cm.): Vic, Arx. Cap., calaix 36.
- 8** 31 octubre 1241
Jaume I confirma a fra Bernat Calbó la donació de dues alqueries a Morvedre, València, i li permuta dues alqueries de Paterna del castell de Sagart.

Còpia coetània en paper (20 x 14 cm.): Vic, Arx. Cap., calaix 36.

9

11 novembre 1241

La reina Iolanda, muller de Jaume I, confirma a fra Bernat Calbó la donació que el rei li havia fet de dues alqueries a Morvedre, València, i el castell de Sagart. Original en pergamí (39'5 x 29 cm.), que ha perdut el segell reial: Vic, Arx. Cap., calaix 36.

10

7 febrer 1242

Decret de fra Bernat Calbó, bisbe de Vic, per a remeiar la mala administració del monestir de Santa Maria de l'Estany.

Original en pergamí (33 x 24 cm.), que ha perdut el segell episcopal: Vic, Arx. Dioc., fons Estany.

11

17 febrer 1243

Fra Bernat Calbó, bisbe de Vic, estableix, als esposos Domènec i Guillema, el mas Gallifa de Sant Hipòlit de Voltregà.

Original en pergamí (27 x 22 cm.): Vic, Arx. Cap., calaix 36.

12

14 juliol 1243

Memorial testamentari de fra Bernat Calbó, bisbe de Vic.

Original en pergamí (32 x 29 cm.): Vic, Arx. Cap., calaix 36.

13

1234 - 1243

Segell de fra Bernat Calbó, bisbe de Vic.

Original en cera marró clar (3'5 x 2'5 cm.): Vic, Arx. Cap., calaix 36.—Reproduït a F. DE SEGARRA, *Lo segell de S. Bernat Calvó, bisbe de Vich (segle XIII)*, Barcelona 1893.

Manuscrits

14

26 octubre 1243

Notícia necrològica de l'enterrament de fra Bernat Calbó, bisbe de Vic, a l'església de Sant Pere de l'esmentada seu, prop les fonts baptismals.

Original en el IIIer Martirologi-Necrologi de la seu de Vic, de la segona meitat del segle XII: Vic, Bibl. Cap., MS.129 (XLIII), f.93v.

15

Llibre dels miracles de sant Bernat Calbó.

Còpia en pergamí de mitjan segle XIV: Vic, Arx. Cap., calaix 36.

VITRINA SEGONA

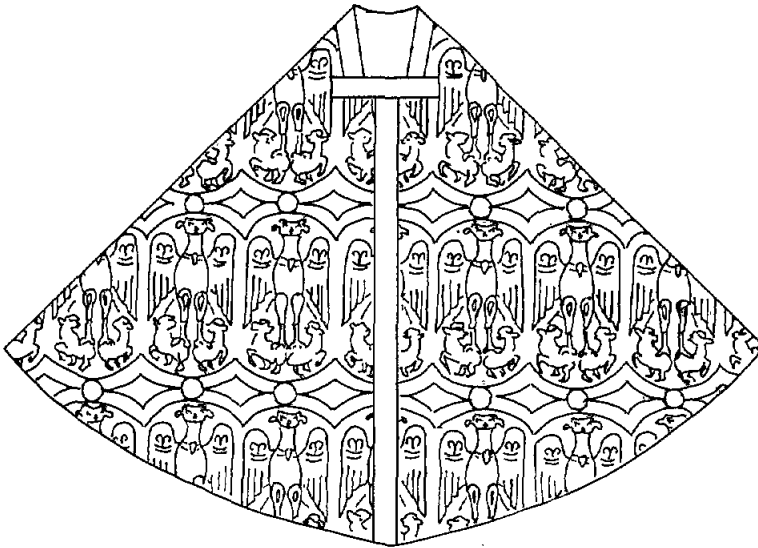
En aquesta vitrina s'exposa la indumentària litúrgica de sant Bernat, la majoria de la qual procedeix de la seva tomba. Hi figura també el calze i la patena funeraris del sant. La col·lecció s'ha completat amb alguns manuscrits de l'època que ens permeten d'imaginar com eren els llibres litúrgics esmentats en el seu memorial testamentari i que eren utilitzats en la capella del palau episcopal de Vic.

*Ornaments i objectes funeraris***18**

Segle X (?)

Restes de la casulla (?) de sant Bernat Calbó. Teixit bizantí de la segona meitat del segle X, amb el qual foren revestides les despulles mortals del sant.

Vic, Museu Episcopal, núm. 790.

*Reconstrucció hipotètica de la casulla
(Dibuix de Lluís Gros).*

19

Segle XIII

Restes de la dalmàtica (?) de sant Bernat Calbó. Teixit hispano-àrab de la primera meitat del segle XIII.

Vic, Museu Episcopal, núm. 791.

20

Segle XIII

Restes de la tunicel·la (?) de sant Bernat Calbó. Teixit hispano-àrab de la primera meitat del segle XIII.

Vic, Museu Episcopal, núm. 1000.

Mitra «preciosa» de sant Bernat.

- 21** Segle XIII
 Estola de sant Bernat Calbó. Teixit hispano-àrab de la primera meitat del segle XIII.
 Vic, Museu Episcopal, núm. 1320.
- 22** Segle XIII
 Tirella hispano-àrab trobada a la tomba de sant Bernat Calbó.
 Vic, Museu Episcopal, núm. 1319.
- 23** Segle XIII
 Restes del cingol de sant Bernat Calbó.
 Vic, Museu Episcopal, núm. 10611.
- 24** Segle XIII
 Mitra «preciosa» de sant Bernat Calbó.
 Vic, Museu Episcopal, núm. 2251.
- 25** Segle XIII
 Mitra funerària de sant Bernat Calbó. Reconstrucció a base dels galons trobats a la tomba del sant.
 Vic, Museu Episcopal, núm. 10612.
- 26** Segle XIII
 Restes del bàcul de fusta de sant Bernat Calbó, parcialment destruït el 1936.
 Vic, Museu Episcopal, núm. 10613 (17 x 3 cm.).
- 27** Segle XII
 Calze funerari de peltre trobat a la tomba de sant Bernat Calbó.
 Vic, Museu Episcopal, núm. 10614 (11 x 11 cm.).
- 28** Segle XIII
 Patena funerària de peltre trobada a la tomba de sant Bernat Calbó.
 Vic, Museu Episcopal, núm. 10615 (14 cm. de diàmetre).
- 29** Segle XIII
 Oblata funerària de peltre amb la inscripció + SCS BENEDICTUS.
 Vic, Museu Episcopal, núm. 10616 (8 cm. de diàmetre).

Manuscrits litúrgics

- 30** Segle XI
 Fragment d'un «textus» dels evangelis.
 Vic, Museu Episcopal, fragment III/8 (23 x 17 cm.).
- 31** Segle XI
 Fragment d'un oficiar (= gradual), amb notació musical catalana.
 Vic, Museu Episcopal, fragment V/6 (26 x 18 cm.).
- 32** Segle XII
 Ordinari episcopal de la seu de Vic.
 Vic, Bibl. Cap., MS.104 (CV).
- 33** Segle XII
 Fragment d'un epistoler.
 Vic, Museu Episcopal, fragment III/1 (33 x 22'5 cm.).
- 34** Segle XIII
 Fragment d'un sacramentari de la catedral de Vic.
 Vic, Museu Episcopal, fragment I/29 (22 x 16 cm.).

VITRINA TERCERA

La indumentària litúrgica que serví per a revestir les despulles mortals del sant en els canvis de sepulcre de què fou objecte els segles XIV i XVII és exposada en aquesta vitrina, junta amb la documentació referent al seu culte entre aquests segles, en especial a les festes que la ciutat de Vic féu quan Roma legitimà el seu culte al bisbat de Vic. Hi figura, a més, documentació referent a la tomba d'argent que l'orfebre Joan Matons acabà l'any 1728.

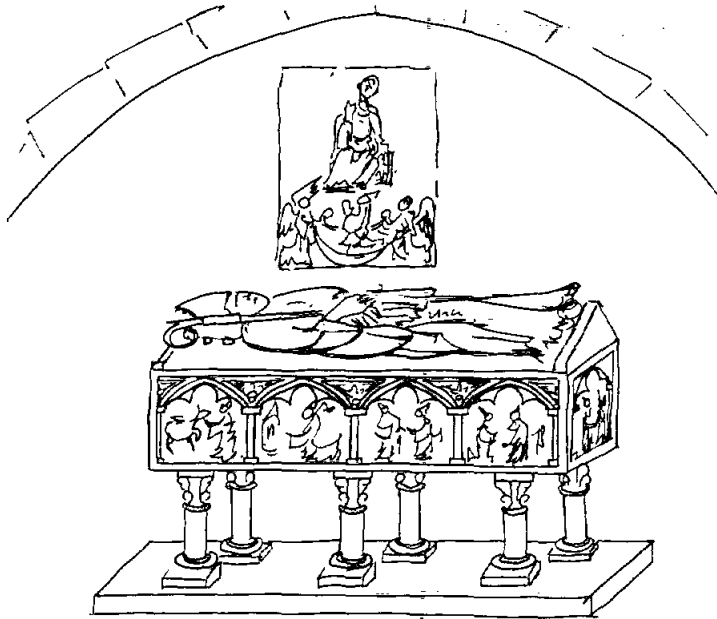
Ornaments

- 35** Segle XIV
 Àmit amb caputxa de sant Bernat Calbó.
 Vic, Museu Episcopal, núm. 10617.
- 36** Segle XIV
 Alba de sant Bernat Calbó.
 Vic, Museu Episcopal, núm. 10618.

- 37** Segle XIV
Cíngol de sant Bernat Calbó.
Vic, Museu Episcopal, núm. 10619.
- 38** Segle XVII
Mitra de sant Bernat Calbó.
Vic, Museu Episcopal, núm. 10620.
- 39** Segle XVII
Davant de casulla de sant Bernat Calbó.
Vic, Museu Episcopal, núm. 10621.

Documents

- 40** Santes Creus, 28 novembre 1338
Carta de fra Francesc Miró, abat de Santes Creus, a Galzeran Sacosta, bisbe de Vic, en la qual tramet tot allò que la tradició recordava de fra Bernat Calbó en aquell monestir.
Original en paper (29'5 x 27 cm.), que ha perdut el segell abacial: Vic, Arx. Cap., calaix 36.
- 41** Vic, 5 octubre 1381
Decret d'indulgències concedides per Garcia Fernández de Heredia, bisbe de Vic, als qui afavoreixin l'obra del nou sepulcre del benaurat Bernat Calbó, a la seu de Vic.
Original en pergamí (45'5 x 28'5 cm.), que ha perdut el segell episcopal: Vic, Arx. Cap., calaix 36.
- 42** 1573
Procés de canonització de sant Bernat Calbó.
Original en paper (22 x 16 cm.): Vic, Arx. Cap., calaix 36.
- 43** 1 març 1602
Esborrany de la carta en què els bisbes de la Tarraconense, reunits en concili provincial, demanen al papa Climent VIII la beatificació i la canonització de fra Bernat Calbó, bisbe de Vic.
Original en paper (22 x 15'5 cm.): Vic, Arx. Cap., calaix 36.
- 44** 3 agost 1632
Testament del canonge Joan Rexach, on llege els seus béns per a la construcció de la nova capella de sant Bernat Calbó a la seu de Vic.
Original en paper (32'5 x 22 cm.): Vic, Arx. Cap., calaix 36.

*Reconstrucció hipotètica de la tomba
gòtica (Dibuix de Lluís Gros).*

45

1633 - 1644

Llibre de la fàbrica de la capella de sant Bernat Calbó.

Original en paper (20'5 x 15 cm.): Vic, Arx. Cap., calaix 36.

46

1722

Poesies llatines, catalanes i castellanes pintades en cartells posats al claustre de la catedral per a celebrar la canonització de sant Bernat Calbó el dia 23 d'octubre.
Original en paper (32 x 21 cm.): Vic, Arx. Cap., calaix 36.

47

1722

«Resumen de las fiestas que se hisieron de San Bernardo Calvó, 1722 — Christofol Anbell: Comedia de San Bernardo Calvon».

Original en paper (20'5 x 15'5 cm.): Vic, Museu Episcopal, MS.266.

48

26 octubre 1728

Comptes de l'urna de plata de sant Bernat Calbó feta per l'argenter Joan Matons.

Original en paper (30 x 20'5 cm.): Vic, Arx. Cap., calaix 36.

VITRINA QUARTA

49

Segles XVIII-XX

Gravats, textos litúrgics i novenes de sant Bernat Calbó.
Vic, Museu Episcopal.

50

Segles XVIII-XX

Goigs de sant Bernat Calbó.
Vic, Museu Episcopal.

VITRINA CINQUENA

51

Segles XVII-XX

Biografies i estudis històrics sobre sant Bernat Calbó.
Vic, Museu Episcopal.

DADES CRONOLÒGIQUES DE SANT BERNAT CALBÓ I EL SEU CULTE

- 1180 Neix al mas Calbó de Reus (avui de Vilaseca-Salou).
1200 Entorn d'aquesta data realitza estudis de Dret i exerceix de jurista a la cúria arquebisbal de Tarragona.
1213 Sofreix una greu malaltia i una crisi espiritual.
1214 Ingressa com a novici al monestir de Santes Creus.
1219 És designat prior de Santes Creus.
1226 És elegit abat de Santes Creus, càrrec des del que fomenta la reforma de monestirs i aconsella alguns dels barons que acompanyen Jaume I a la conquesta de Mallorca.
1233 És elegit bisbe de Vic per tres compromissaris del capítol catedral d'aquesta seu, després de la dimissió del bisbe Guillem de Tavertet.
1234 Rep l'ordenació episcopal.
1238 Acompanya el rei Jaume I en el setge i la captura de la ciutat de València, on aconsegueix propietats per a la mitra vigatana.
1242 Torna a València, a causa de l'administració de les propietats.
1243 Dicta el seu memorial testamentari (14 de juliol) i mor al palau episcopal de Vic (26 d'octubre), essent enterrat a l'interior de la catedral. Rep l'homenatge i la veneració dels fidels.
1244 El bisbe successor, Bernat de Mur, mana d'aplegar una relació dels miracles que els fidels li atribueixen.

- 1330 El bisbe Galceran Sacosta i els seus canonges inicien el procés informatiu per a obtenir la canonització formal.
- 1382 Es formalitza un contracte per a la realització d'un sepulcre d'alabastre, per a les despeses del qual es recullen diners entre els fidels.
- 1568 Fra Benet de Tocco, bisbe de Vic, suprimeix del nou ritual diocesà la festivitat de sant Bernat, al·legant els decrets del concili de Trento.
- 1573 Entorn d'aquesta data és restaurada la festivitat del sant, procurant-se l'obtenció del decret apostòlic de beatificació i canonització.
- 1602 Els bisbes de la província tarragonesa envien una súplica al papa demanant-li la canonització de fra Bernat Calbó.
- 1626 Torna a prohibir-se el culte, en base a les disposicions del papa Urbà VIII sobre el culte dels sants.
- 1633 Es comencen les obres de construcció de la capella funerària de la catedral de Vic, dedicada al sant.
- 1688 El bisbe Antoni Pasqual restaura la festivitat del sant.
- 1694 Les despulles de sant Bernat Calbó són traslladades a la nova capella funerària.
- 1702 Els cistercencs obtenen l'aprovació d'un calendari propi de festivitats, entre les quals hi figura la de sant Bernat Calbó.
- 1722 La ciutat de Vic obté també la sanció pontifícia de poder celebrar la missa i el rés propis del sant.
- 1728 Les despulles són dipositades en l'urna d'argent obrada per l'orfebre Joan Matons.
- 1803 L'urna és tancada dins una escaparata.
- 1888 Es realitza un examen de les despulles, de les quals se'n separen els ornaments primitius.
- 1936 El sepulcre és profanat i les despulles són traslladades al cementiri.
- 1945 En inaugurar-se la catedral restaurada, les despulles tornen a ésser venerades en la seva urna d'argent.